

**การพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา
ตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร
จ.พระนครศรีอยุธยา***

**Personality Development of the Leaders based on Buddhist
Doctrine According to Opinions of People in Khae Ok Sub-district,
Bang sai District, Ayutthaya Province**

พระมหาวิโรจน์ กุตุตวิโร

Phramaha Viroj Guttaviro

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: non2518@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของผู้นำ 2) การพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา 3) ความคิดเห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 226 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนในตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะทางสังคม ด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ (สมาธิ)

*ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2562; แก้ไขบทความ: 12 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2563

Received: June 1, 2019; Revised: March 12, 2020; Accepted: March 26, 2020

2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05.

3. ประชาชนในตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) ควรมีพฤติกรรมสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระ 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) ต้องอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน 3) ด้านความรู้ความสามารถ (ปัญญา) ตั้งสติแก้ไขเหตุที่เกิดขึ้นกับลูกบ้าน และต้องรู้ทันเหตุการณ์โลกในปัจจุบันและ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ต้องปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี และมีความจริงใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา; บุคลิกภาพ; ผู้นำ; หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were to study general conditions and problems in personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism, and to study personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism in the opinion of people in Tambol Khae Ok in Bang Sai district of Phra Nakhon Si Ayutthaya province. 226 samples were used in the study. The data were collected through questionnaires based on conceptual framework and data were analyzed using social science software packages.

The results of the study showed that:

1. The level of opinion of the people in Tambol Khae Ok in Bang Sai district of Phra Nakhon Si Ayutthaya towards personality development of the leaders based on Dhamma doctrine in Buddhism was high in overall, and in details, the highest level was on physical characteristics followed by social characteristics and emotional characteristics respectively.

2. The people having different genders, ages and occupations had opinions on characteristics of the leader based on Buddhist doctrine indifferently with a significantly statistic figure at 0.05.

3. The suggestions obtained from the study were that; 1. In physical characteristics: the leaders should cooperate with temples, behave themselves in Dhamma and go to temple every Buddhist holiday, 2. In emotional characteristics; the leaders should be patient to problems and obstacles in work, 3. In intellectual characteristics; the leaders should be mindful in solving problems and keep themselves in touch with modern global situations, and 4. In social characteristics; the leaders should be able to adjust themselves to others in situations, be friendly and sincere.

Keywords: Development; Characteristics; Leader; Dhamma doctrine in Buddhism

1. บทนำ

ปัจจุบันผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขาดไม่ได้ และสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการยอมรับจากประชาชนในส่วนที่ผู้นำในเขตนั้นๆ รับผิดชอบก็คือ การมีบุคลิกภาพที่ดีและเข้ากับประชาชนในส่วนการปกครองของตนได้ การที่ผู้นำจะมีบุคลิกภาพที่ดีได้นั้นจะต้องคำนึงถึงและมีการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ นั้น ถ้าจะทำให้การพัฒนาบุคลิกภาพนั้นมีความมั่นคงและผู้นำมีความมั่นคงในบุคลิกภาพของตนโดยไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ การพัฒนาบุคลิกภาพนั้นก็ควรพัฒนาไปตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาประยุกต์ใช้หรือพัฒนาในด้านใดก็ตามจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ทำให้ผู้นำไป

ประยุกต์ใช้หรือพัฒนาในด้านต่างๆ หวั่นไหวไปตามกระแสสังคม หลักธรรมที่ควรนำมาพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในตำบลต่างๆ ของประเทศไทย คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ขันติ สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโหสะ และสัจจะ (Phra Prom Kunaporn (P.A. Payutto), 1995 : 46)

จากการศึกษาสภาพปัญหาที่ทำให้ประชาชนไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาที่ทำให้ประชาชนในตำบลแควอวก ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นนั้นมีอยู่มากมายหลายประเด็น ซึ่งพอสรุปได้จากรายงานการประจำปี 2557 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแควอวก) คือ 1) ประชาชนยังมีบทบาทเข้ามาประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายกรอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดีเท่าที่ควรซึ่งมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ครอบคลุมตรงตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะนโยบาย

สาธารณะเป็นความต้องการของผู้บริหารหรือผู้นำมากกว่าเป็นความต้องการของประชาชน 2) ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปกครองท้องถิ่นและยังไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนและขององค์การบริหารส่วนตำบลมากนัก ในเรื่องแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น และ 3) ประชาชนไม่ไว้วางใจ,ขาดความเชื่อมั่นและความเชื่อถือในตัวผู้นำในเรื่องของบุคลิกภาพด้านต่างๆ อาทิ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย เช่น การแต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ เช่น ไม่สงบเสถียร สุขุมรอบคอบ ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจเวลาประชาชนไปติดต่อประสานงาน 3) ด้านความรู้ความสามารถ เช่น เป็นคนไม่ทันสมัย รอบรู้ไม่ทันโลกทันเหตุการณ์ปัจจุบัน บางท่านจบการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ไม่ยอมปรับตัวเข้ากับคนอื่น พูดจาไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส บางครั้งไม่แสดงความจริงใจกับประชาชน จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนในตำบลแควออกจึงไม่ค่อยสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เคยอาศัยอยู่ในตำบลแควออก จึงสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลแควออก แต่การวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้มีผู้ศึกษาและค้นคว้าวิจัยไปแล้วแต่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพด้านต่างๆ

ของผู้นำซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับทางตำบลและไม่สนใจในกิจกรรมที่ทางตำบลจัดขึ้นและสื่อสารถึงประชาชนและประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ยังไม่เคยมีผู้ที่ทำวิจัยในตำบลนี้ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์และเคยอาศัยอยู่ในตำบลแห่งนี้ จึงสนใจที่จะทำวิจัยการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ขันติ สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโทสะ และสัจจะ มาพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำในตำบลแควออกในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม จะมีผลอย่างไรและจะทำให้บุคลิกภาพของผู้นำพัฒนาดีขึ้นจนเป็นต้นเหตุทำให้ประชาชนมีความสนใจและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของตำบลมากกว่าที่เป็นอยู่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของผู้นำ

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธ

ศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก
อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ. พระนครศรีอยุธยา โดยมีขอบข่ายในการศึกษาวิจัย ดังนี้

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชาชนตำบลแคออก จำนวน 550 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) (Srisa-art, 2013 : 54) จากสำเนาทะเบียนบ้านของประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขต ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 550 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scales) แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร

จ.พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) 3) ด้านความรู้ความสามารถ (ปัญญา) และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม (ขันติ สมานัตตา เมตตา ปิยวาจา อโหสะ และสัจจะ) และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้มนั้นได้ศึกษาและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้ว และได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและทำงานตามสมควร จึงทำให้ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพจึงมีน้อย ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 226 คน พบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเพศชายร้อยละ 52.7 และที่มีอายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี มีร้อยละ 35.4 และประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 41.6 รองลงมาทำอาชีพทำสวนร้อยละ 25.2 สำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แคออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) ($\bar{x} = 4.33$) รองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านคุณลักษณะทางสังคม

($\bar{x} = 4.24$) อันดับที่ 3 ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{x} = 4.24$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อันดับที่ 4 ได้แก่ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) ($\bar{x} = 4.20$) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของประชาชน ต.แควออก อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะทางกาย มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำควรเข้าทางธรรมได้ดี และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระ ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำต้องอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ด้านความรู้ความสามารถ มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่า ผู้นำควรตั้งสติแก้ไขเหตุที่เกิดขึ้นกับลูกบ้าน และต้องรู้ทันเหตุการณ์โลกในปัจจุบัน และด้านคุณลักษณะทางสังคม ข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่าผู้นำต้องปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี และมีความจริงใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นระดับมากที่ค่อนข้างสูงไปในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะว่าประชาชนตำบลแควออกได้ใกล้ชิดกับผู้นำจึงสัมผัสได้ซึ่งภาวะผู้นำลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้นำของพวกเขา และในการปฏิบัติหน้าที่คงสัมผัสได้ซึ่งการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ผู้นำๆ มาใช้ จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนั้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของกับงานวิจัยของพระบุญเรือง ฐิตธมโม (สุทธิชัย) (Phra Boonruang Thitadhammo, 2004 : 64-67) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์: ภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า พบว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นกลไกให้การบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้ปกครองส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะการขาดภาวะผู้นำเพื่อเป็นกรอบความคิดไว้เป็นทางออกสำหรับผู้นำทุกระดับได้

2. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะในเรื่องของคุณลักษณะทางกายประชาชนย่อมเห็นได้ชัดเจนจากบุคลิกภาพของผู้นำของเขาและผู้นำของเขาสามารถพัฒนาบุคลิกภาพด้านนี้ได้ดี จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิรุณ วุฑฒิธมโม (Phra Phiroon Vuddhidhammo, 2002 : 64-66) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพในพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทางกาย หรือกายภาวนาหมายถึงการปรับปรุงพฤติกรรมทางกายที่เคยเป็นพฤติกรรมในอกุศลกรรมบถ 10 ให้เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมในกุศลกรรมบถ 10 การพัฒนาทางกายจะทำให้ผู้ที่แสดงพฤติกรรมออกมามีความสำรวมระมัดระวังทำให้เกิดสโลอันเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาทางกาย ให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคม

และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ด้วยดี ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน และความเอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกัน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาทางจิตใจต่อไป และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุนทรภะสัจ (Sundarabhesaj, 1967 : 70-71) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้าน อำเภอบ้านนาถเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการคือมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน การแต่งตั้งของทางราชการหรือมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และผู้นำชนิดไม่เป็นทางการคือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่แต่มีอิทธิพลส่วนตัวหรือได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน และผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ต่างเกิดมาจากผลิตผลโครงสร้างทางสังคมตามแบบดั้งเดิมที่มีความรู้และประสบการณ์ ชีวิตเป็นสิ่งที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดู จากการบวช การท่องเที่ยว คำขาย การเป็นทหารรับจ้างหรือการเป็นพวกปล้นสิ่งที่ได้จากสังคมคือการศึกษา ชั้นประถม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นมากในสังคมชาวบ้านต้องการคุ้มครองทางร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้นำมีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองชาวบ้านทุกด้าน ชาวบ้านจะให้ความไว้วางใจและให้การยอมรับนับถือ

3. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ (สมาธิ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้นำแสดงให้เห็นถึงความอดทนต่อปัญหาอุปสรรคในการทำงานและ

ทำงานด้วยความสุขุมรอบคอบมีความสงบเสงี่ยม ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธและโมโหต่อลูกบ้าน จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิรุณ วุฑฒิธมโม (Phra Phiroon Uddhidhammo, 2002 : 64-66) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพในพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทางจิต หรือจิตภาวนา การอบรมจิตหมายถึง การปรับปรุงพฤติกรรมที่เคยเป็นมโนทุจริตให้เป็นมโนสุจริต การพัฒนาจิตเป็นการพัฒนาให้เกิดสมาธิเกิด จิตมีความสงบ มีความเยือกเย็นมีความมั่นคงอยู่ภายใน เป็นจิตที่มีสมาธิและจิตมีสมาธิทำให้กายวาจาสงบระงับตามไป การควบคุมจิตไม่ให้เป็นมโนทุจริตและการปรับเปลี่ยนเป็นมโนสุจริต และเป็นการควบคุมพฤติกรรมทางกายไม่ให้ปรากฏเป็นกายทุจริต วจีทุจริต มีแต่พฤติกรรมที่เป็นกายสุจริต วจีสุจริต การพัฒนาทางจิตให้มีความเข้มแข็ง มีความมั่นคง เป็นสมาธิสูงเป็นฐานแห่งการพัฒนาทางปัญญาต่อไป

4. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ด้านมีความรู้ความสามารถ (ปัญญา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้นำได้แสดงการพัฒนาบุคลิกภาพของพวกเขาออกมาให้ประชาชนที่เป็นลูกบ้านเห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องของความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อาทิมีความรอบรู้ทันสถานการณ์โลก มอบหมายสั่งการและสร้างความศรัทธาและชักจูงใจให้ประชาชนที่เป็นลูกบ้านเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านและทำให้ประชาชนเห็น

ว่าการติดต่อกับทางผู้นำนั้นทำได้ง่ายและรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุนทรเภสัช (Sundarabhesaj, 1967 : 70-71) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านอำเภอรามราชบุรี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการคือมาจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน การแต่งตั้งของทางราชการหรือมีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และผู้นำชนิดไม่เป็นทางการคือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่แต่มีอิทธิพลส่วนตัวหรือได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน และผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ต่างเกิดมาจากผลิตผลโครงสร้างทางสังคมตามแบบดั้งเดิมที่มีความรู้และประสบการณ์ ชีวิตเป็นสิ่งที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อมและการเสี่ยงภัย จากการบวช การท่องเที่ยว คำขาย การเป็นทหารรับจ้างหรือการเป็นพวกปล้นสิ่งที่ได้จากสังคมคือการศึกษาชั้นประถม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จำเป็นมากในสังคมชาวบ้านต้องการคุ้มครองทางร่างกายและจิตใจเมื่อผู้นำมีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองชาวบ้านทุกด้าน ชาวบ้านจะให้ความไว้วางใจและให้การยอมรับนับถือ

5. ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาตามคุณลักษณะทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ 1 ที่ว่า ผู้นำมีการปรับตัวเข้ากับคนอื่น (สมานัตตา) ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะประชาชนในหมู่บ้านได้เห็นการทำงานอย่างจริงของผู้นำ เพราะผู้นำเมื่อเข้าสังคมแล้วย่อมต้องปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

ต้องมีวาจาสุภาพและยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความจริงใจต่อประชาชน เพราะผู้นำจะอยู่ได้นานและหลายสมัยก็ต้องขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของประชาชน ผู้นำจึงต้องพัฒนาบุคลิกภาพด้านนี้เป็นกรณีพิเศษ จึงทำให้ผลการศึกษาออกมาเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคลด้านานินทร์ (Danthanin, 1990 : 83) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพผู้นำและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น พบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้นำได้มีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำมีทั้งปัจจัยภายในชุมชน เช่น วิกฤติการณ์ในชุมชน และปัญหาความขัดแย้งในชุมชนส่วนปัจจัยภายนอกชุมชนได้แก่ นโยบายของรัฐบาลการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ภายนอกชุมชน รวมถึงปัจจัยทางด้านครอบครัวและบุคลิกภาพของผู้นำเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ดวงดีทวิรัตน์ (Duangdeethawirat, 1993 : 64) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผู้นำตามธรรมชาติกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบทบ้านผาเงินในจังหวัดลำพูน พบว่า ผู้นำตามธรรมชาติที่ศึกษามีทั้งผู้นำทางด้านเศรษฐกิจผู้นำทางด้านจัดองค์กรและผู้นำทางด้านการเมืองในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำตามธรรมชาติได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมีทั้งปัจจัยภายในชุมชนได้แก่ วิกฤติการณ์ของชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการขาดภาวะความเป็นผู้นำ ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ระบบเครือญาติความสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลการยอมรับจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและนักธุรกิจนอกชุมชนและลักษณะ

บุคลิกภาพของตัวผู้นำตามธรรมชาติที่สามารถเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการและความเปลี่ยนแปลง ภายในชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี และสามารถสื่อความคิดความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนของของตนได้อย่างมีพลัง โดยการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ สำหรับบทบาทของผู้นำตามธรรมชาติที่พบคือบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม บทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประณิชนอมข้อขัดแย้งต่างๆ และบทบาทผู้ประสานงานกับหน่วยงานนอกชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะที่ประชาชนตำบลเคอออก เสนอแนะไว้สูงกว่าข้ออื่นๆ ในทุกๆ ด้าน คือข้อที่ว่าควรเข้าทางธรรมได้ดี และมีศีลธรรมประจำใจ และควรรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระของด้านคุณลักษณะทางกาย (ศีล) ดังนั้นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับด้านนี้ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ควรกำหนดนโยบาย รูปแบบการปฏิบัติงานของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) ให้มีการปฏิบัติงานเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ และ 2) ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับการปฏิบัติหน้างาน เพราะจะได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้วและ 3) ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้นำ

(กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ความต้องการของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน) ในการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาบุคลิกภาพในการปฏิบัติหน้าที่

2.2 รูปแบบการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ (กำนันและผู้ใหญ่บ้าน)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักธรรมสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดเพื่อการศึกษาได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะทางกาย ใช้ศีลในการพัฒนาบุคลิกภาพ ศีล หมายถึง ความเรียบร้อยทางกาย และวาจา 2) ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ใช้สมาธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง ความตั้งใจมั่น 3) ด้านความรู้ความสามารถ ใช้ปัญญาในการพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง ความรอบรู้และ 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม ใช้ขันติ สมานตตา เมตตา ปิยวาจา อโทสะ และสัจจะ ขันติ หมายถึง ความอดทน สมานตตา หมายถึง การไม่ถือตัว เมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ปิยวาจา หมายถึง วาจาอ่อนหวาน อโทสะ หมายถึง ความไม่ถือโกรธ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เมื่อผู้นำ หรือใครก็ตาม เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง จะส่งผลให้ผู้ที่นำมาใช้สามารถที่จะพัฒนาและปรับปรุงบุคลิกภาพของ

ตนเองที่มีอยู่ให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้นไปตามหลัก
ธรรมในทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ถ้าผู้นำองค์กรใดเห็นคุณค่า
และความสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้ และพร้อม
ทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวก
สะดวก ให้บุคลากรในองค์กรมีการปฏิบัติตามหลัก
ธรรมและต้องให้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมเพื่อ

ให้บุคลากรในองค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีสุขภาพ
จิตที่สดใส มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ทำให้
บุคลากรสามารถสร้างการตรวจสอบและประเมิน
ผลที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจ
ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง
และบุคลากรในหน่วยงาน รวมไปถึงคนในสังคม
ส่วนรวมด้วย

References

- Danthanin, M. (1990). Study of Leadership Potential and Local Leadership Network. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Chiang Mai University.
- Duangthawirat, A. (1993). Natural Leadership and Chang in Rural Community: A Case Study of Ban PhaNgoen in Lampoon Province. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Chiang Mai University.
- Phra Prom Kunaporn (P.A. Payutto). (1995). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok : Printing house Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phra Boonruang Thitadhammo. (2004). Analytical Study of Buddhist Leadership: A case study of the Buddha's solution to the problems. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Mahamakut Buddhist University.
- Phra Phiroon Vuddhidhammo. (2002). Personality Development in Buddhism. *Post-Graduate Research*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Srisa-art, B. (2013). *Basic Research*. 7th Edition. Bangkok : Suviriyasarn.
- Sundarabhesaj, S. (1967). *A Close Study of Villages Concerning Local Leadership in Amnartchareon District, Ubon Ratchathani Province*. Community Development and Evaluation Division. Bangkok : Ministry of the Interior.